

# ԱՌԵՏԱԲԵՐ

«Ա.Ա.Ս. ՆՍ ԶԵՅԻ ՄԵԾՈՒՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԵՏԱՐ ԿՈՒՏԱՄ» : ՂՈՒԿ. Բ. 10

ՀԱՏՈՐ 27.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՅՈՒԼԻՍ 1. 1874.

ԹԻԻ 26

## ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պիտանի խորհուրդներ : — Առողջ եկեղեցի մը : — Ուղերձ, առ համայն Հայ Աւետարանական ժողովուրդը Կոստանդնուպոլսոյ : — Անգղիոյ միսիոնարական քննչութիւնները : — Հայք : — Թալասի դպրոցին քննութիւնը : — Նուէր շնորհակալութեան : — Փաղաքական լուրեր :

## ՊԻՏԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ Համբերութիւնը կատարեալ Քրիստոնէութիւն է :

Խորատը ձեան պէս է. որչափ կալուղ կու գայ, մտքին մէջ այնչափ աւելի խորունկ կ'իջնէ և երկայն կը մնայ :

Մեր ուսերուն տակ գաւազանով կաշն ի կաղը երկինք չենք կրնար երթալ : Սրտանց աղօթք և ժիր ջանք երկու առողջ սրունք են որոնցմով երթալու ենք :

Մարդկային կեանքը հարթ մակարդակ չէ, հակեալ մակարդակ է, դար վար կամ դար վեր կ'երթայ : Արդ, ան որ դար վար կ'երթայ՝ օգնութեան կարօտ չէ, իր բնական ծանրութեամբը կը գլխի գէպ ի վար. բայց ան որ դար վեր կ'երթայ՝ օգնութեան կարօտ է : Դոհութիւն Աստուծոյ որ կեանքը տալով պէտք եղած օգնութիւնն ալ կու տայ անոնց որ իրմէն կը խնդրեն :

## ԱՌՈՂՋ ԵԿԵՂԵՅԻ ՄԸ

Ամերիկայի ամենէն մեծ երիցական եկեղեցւոյն հովիւը պատ. տք. Գայլըր սա խնդրոյն վրայ թէ՛ ինչ է առողջ եկեղեցի մը, Ամերիկայի «Ինտիքէնտէնզ» կոչուած լրագրին մէջ յօդուած մը հրատարակելով կ'ըսէ.

Եկեղեցւոյ մը յաջողելուն գաղտնիքը այս ինչ կամ այն ինչ յարանուանութեան համեմատ կազմակերպութիւն, կանոն կամ ծէս ունենալուն մէջ չի գտնուիր : Այն գաղտնիքը կը գտնուի սա երկու բաներուն մէջ, 1. երբ անոր բոլոր անդամները ճշմարիտ երկրպագուներ են, 2. երբ անոնց ամէնքը կը գործեն Քրիստո-

սի համար գլխով, ձեռքով և քսակով : Նախ, առողջ եկեղեցւոյ մը անդամները ճշմարիտ երկրպագու են, այսինքն՝ կիրականօրեայ պաշտաման տան պաշտօնէին աղօթքները ոչ միայն մոտիկ կ'ընեն, այլ և պաշտօնէին հետ մէկտեղ սրտիւ և հոգւով կ'երկրպագեն Աստուծոյ, կը փառաբանեն զանի, կը խոստովանին իրենց մեղքերը և պաղատանք կը մատուցանեն : Աղօթքի ժողովներու մէջ պաշտօնեան չեն թողուր մինակ աղօթել և յորդորել, այլ ամէնքը կու գան ժողովի, և ամէնքը պատրաստ են աղօթել և խօսիլ, և այնպէս ընել որ իրենց ժողովը ըլլայ ի հոգեւոր շինութիւն :

Երկրորդ, ամէնքը կ'աշխատին ջանքով բարիք ընել, իրենց հովիւը քաջալերել, անոր համակիր և գործակից ըլլալ, զանի սիրել, իրարու ալ սէր ցուցնել, ուրիշները Քրիստոսի փարախը բերելու աշխատիլ, առատօրէն ստակ տալ նեղութեան մէջ գտնուող աղքատաց և Քրիստոսի գործին յառաջանալուն համար : Քրիստոսի և փրկութեան վերաբերեալ բաներու հետամուտ ըլլալ մանաւանդ քան իրենց գործերուն : Եկեղեցի մը որ այսպիսի անդամներ ունի, անոր արտաքին պարագաներն ինչ որ ըլլան, առողջ եկեղեցի է :

## ՈՒՂԵՐՁ

ԱՌ. ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅ ԱՌԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՍ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ

Սիրելի եղբայրներ և քոյրեր, Կը տեսնենք որ աշխարհիս մէջ շատ աղքատ ու ժողովուրդներ իրենց համար «Օրուան խնդիրներ» ունին, որոց վրայ կը խորհին, կը բանակցին, Հեռուն չերթալով կը տեսնենք մեր աղքատ որ բազում տարիներէ հետէ սահմանադրութեան խնդրով կը դրաւի. անոր հաստատութեանն ու կենացը համար ամէն ճիգ թափուեցաւ, շատ ջերմ վիճաբանութիւններ և

զոհողութիւններ եղան. քանզի այս կենսական խնդիր մը կը համարուի. կը խորհուի թէ ասով աղքատ պիտի բարձրանայ, դարգանայ և աշխարհիս լուսաւորեալ ազգաց կարգը պիտի անցնի : Մեր աղքատ ջանքն ու փափաքը գովելի է իւր համադմանը համեմատ : Արդ՝ ինչ ըլլալու է արդեօք Հայ Աւետարանական ժողովուրդեան «Օրուան խնդիրը» : Ինչ կ'երկայ թէ այն խնդիրն ըլլալու է, ինչ որ էր Աւետարանականութեան այս երկրին մէջ սկսուած ատենը. այն ըլլալու է, ինչ որ մեր հարց մտքերուն և սրտերուն մէջ էր. իրենց կրած բուռն հալածանաց, չարչարանաց և զրկողութեանց ատենը : Ինչու համար բաժնուեցանք մեր սիրելի աղքէն. ինչու համար ծնողք՝ իրենց որդւոցմէ, և որդիք՝ իրենց ծնողքէն, այրք՝ իր կնոջմէ, կիներ իր այրէն բաժնուեցան, և անոնց աչքերէն արցունքներ վազեցին, և ամենուն ատելի եղանք : Ի՞նչ էր մեր սկզբնական նպատակը : Չեմ կարծեր թէ գլխաւորապէս մեր աղքատ մէջ Աւետարանին հակառակ վարդապետութիւններ կամ մոլորութիւններ գտնելու համար զատ ժողովուրդ մը կազմուեցանք. չեմ կարծեր թէ Մատթէոս պատրիարքին բանադրանքներն ու անգութ իշխաններն որոնք մեր կազմակերպութիւն մը տուին, թէ և նպատակեցին. ոչ. կըրնայինք աղքատի եկեղեցւոյն մէջ մընալ Աւետարանին համաձայն դադափարներ մեր մտացը մէջ կրելով. ասոնք այնքան մեծագին բաներ չէին որ այնքան զոհողութիւններ ընէինք. այլ մեր սկզբնական նպատակը աս էր և աս ըլլալու էր որ մենք և մեր զաւակները Աւետարանին կենսատու մթնոլորտին մէջ չնչենք և մեծանք, որ Քրիստոնէական բարձրագոյն կըրթութիւններ ստանանք, որ Աւետարանին շնորհաձիր ու կենարար առանձնաշնորհութիւններն հանդարտ սրտով վայելենք, որ երկրիս վրայ երկնաւոր կեանք անցունենք. այս,

որ հրեշտակային թևերով աստղերէն անդին անցնինք : Մենք տեսանք որ արարողութիւնները , թէև արտաքին գեղեցիկ երևոյթ մը ունին աչքը չլացնելու , ամենեւին յարմարութիւն չունին սովամահ հոգին ճշմարտապէս անուցանելու . միայն Աստուծոյ բանին պարզ և կենսական քարոզութիւնն է որով մեր հոգիները կրնան անանիւ : Եւ ուստի ասոր համար ինչ զոհողութիւններ , ինչ կորուստներ , ինչ անձնուրացութիւններ , ինչ արիւնհեղութիւններ որ ըլլային , և ինչ արցունքներ որ թափուէին կ'արժէ : Բայց խոնարհաբար կը հարցունեմ թէ ինչ է արդեօք մեր ներկայ վիճակը : Ո՛հ , մեր այժմեան վիճակը մեղաւորութեան վիճակ մըն է : Ո՛ւր է այն հոգեւոր եռանդը որ մեր սրտերուն մէջ կը բորբոքէր , այն եղբայրսիրութեան սուրբ հանգոյցները՝ որ հին ժամանակի հեթանոսաց նախնանք շարժեցին , իրարու վրայ եղած այն Քրիստոնէական վստահութիւնը որ մեր զօրութիւնն էր , իրարու օգտին ու ճշմարիտ բարեւաւորութեանը համար եղած անձնուէր աշխատութիւնները որ «օրէ օր փրկուածներուն թիւը եկեղեցիին վրայ կ'աւելցնէին» :

Եւ ուստի չենք լսեր Քրիստոսի այն յանդիմանական ձայնը թէ «Քեզի դէմ բան մը ունիմ , որ քու առջի սէրդ ձգեցիր» . և անոր սա յորդորական ձայնը թէ «Միտքդ բեր հիմա ուսկից որ ինկար , ու ապաշխարէ , և քու առջի գործքերդ ըրէ» : Նաև անոր սպառնալից ձայնը թէ «Եթէ ոչ շուտով կու գամ քեզի , ու քու աշտանակդ իր տեղէն պիտի չարժեմ , թէ որ չապաշխարես» : Յայտ . Բ . 4—6 :

Սիրելի բարեկամներս , այս մեր ներկայ վիճակը մեր յաւիտենական ու ժամանակաւոր շահերուն ու յաջողութեանը նկատմամբ խիստ վտանգաւոր վիճակ մը ըլլալով՝ իմ և իմ պաշտօնակիցներուս եռանդուն փափաքն է որ մենք նոր արթնութիւն մը և վերակենդանութիւն մը ունենանք . և ինչպէս որ ամառուան տաք օրուան մէջ եկած յորդ անձրևի հեղեղները փողոցներու մէջ եղած անմաքրութիւնները կ'առնեն կը տանին և յստակ քարերը երևան կը հանեն , նոյնպէս , երբ Աստուծոյ հոգիին շնորհաց և սիրոյ յորդաւառ անձրևի հեղեղները մեր վրայ կ'իջնեն , մեր մէջը եղած մեղքերը , անմաքրութիւնները , անմիաբանութիւնները , հակակրօնութիւնները , հոգեւոր անհոգութեան

թիւններն ու անտարբերութիւնները պիտի աւելն տանին , և պիտի երևան Գրիստոնէական սուրբ սիրով լեցուն յստակ ու մաքուր սրտեր , որոնցմով միայն կրնանք մէկ սիրտ և մէկ հոգի ըլլալ :

Այս անձրևները , սիրելիներս , երկինք պիտի տայ մեզի . և ուստի ստէպ մօտենալու ենք շնորհաց աթոռին : Ինքզինքնիս ճիշդ այն դիրքին մէջ դնելու ենք ինչ դիրքի մէջ որ էին Յիսուսի աշակերտները Պէնտէկոստէի օրուան մօտենալուն ատենը և նոյն օրուան մէջ : Ուստի մենք հոս բնակող պաշտօնեաներով խորհեցանք որ այն երջանիկ նպատակին հասնելու համար ամէն ամսագլուխ աղօթքի ժողով ունենանք , և այս ժողովին կը հրաւիրուի Վոստանդնուպոլսոյ մէջ եղող բոլոր Հայ Աւետարանական ժողովուրդը , այր և կին , մեծ և պղտիկ , որ միաբանութեամբ շնորհաց աթոռին մօտենանք , ինչպէս որ կը կարգանք աշակերտներուն վրայով թէ «Ասոնք ամէնք միաբանութեամբ միշտ աղօթք ու աղաչանք կ'ընէին կնիկներուն հետ» : «Եւ Պէնտէկոստէի օրը հասնելուն՝ ամէնքը միաբան մեկտեղ էին» :

Այս ժողովը առաջին անգամ պիտի սկսինք Յուլիս 5 ըստ Լատ . կիրակի օր ժամը 7 ին , Լանկայի ժողովարանը :

Յուսով ենք որ այս հրաւերը սիրելիք ընդունելութեամբ արձագանք պիտի տայ ամէն սրտերու մէջ :

ԿԱՐԱՍՏ Դ . ԳԱՅՐԻԼԵԱՆ

Իւսկիւտար , Յունիս 23 , 1874 .

### ԱՆԳՂԻՈՅ ՄԻՍԻՈՆԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգղիոյ միսիոնարական և կրօնական ընկերութիւնները սովոր են իրենց տարեկան ժողովներն ընել Լոնտոն մայիսի մէջ : Այս ժողովներուն այս տարի շատ մաքուրիկ գացին , և ժողովները շատ աղբու և եռանդուն էին : Մանաւանդ արտաքին առաքելութիւնը կոչուած ընկերութեանց գործը կառավարութեան երևելի պաշտօնատարաց շատերուն կողմէն արդէն գովեստ ընդունած էր , և այս պատճառաւ ժողովրդեան սրտին մէջ նոր եռանդ բորբոքած էր : Աւետարանը տարածելու համար Անգղիոյ ժողովուրդին հաւատքն ու յոյսը ստոյգ գրաւ են թէ Աւետարանը բոլոր աշխարհի տալու խորհուրդը վերջապէս յաջողութեամբ պիտի պսակուի : Անգղիոյ Աստուածաշնչի ընկերու-

թեան 1873 ի եկամուտն է 220,964 Անգղիական լիրա , արտաքին առաքելութեան ընկերութեանց եկամուտը՝ 737,967 Անգղիական լիրա , և թէ՛ Անգղիոյ մէջ և թէ՛ դուրսը Աւետարանին տարածուելուն համար հանգանակուած ստակին ամբողջ գումարն է 1,629,607 Անգղ . լիրա : Այս գումարն 1872 ին ընդունուած գումարէն 176,129 Անգղ . լիրա աւելի է :

### Հ Ա Յ Ք

Հայու մը մօտերս Լոնտոն Թայմզ լրագրին մէջ հրատարակած նամակը , Հայոց ազգին անցեալ պատմութեանը և այժմու վիճակին վրայ ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւն մը տալէն ետքը , կ'ըսէ .

«Արեւելքի ժողովրդոց մէջ Հայերը միայն ունին սահմանադրութիւն և երեսփոխանական ժողով , և այս արտօնութիւնն իրենց շատ սուղ եղած ըլլալուն համար , յետին ատիճան նախանձախնդիր են անոր : Հայք միշտ սերտիւ յարեալ են իրենց ազգային իրաւունքներուն և առանձնաշնորհութիւններուն : Մօտերս լուր մը ելաւ թէ Բուսիոյ կառավարութիւնը Բուսիոյ Հայաստանի մէջ գրտնուած բոլոր Հայ դպրոցաց վրայ իր կողմէն տեսուչներ պիտի դնէ : Այս լուրը ելեքտրական արագութեամբ տարածուեցաւ , և Հայ լրագիրները լցան բողոքներով իրենց առանձնաշնորհութիւններուն դէմ եղած այս բռնի միջամտութեան դէմ , մանաւանդ որ Բուսի կառավարութիւնը կանխաւ Էմիաթնայ կաթողիկոսին հաճութիւնն առած չէր այս բանին համար : Բուսիոյ կառավարութեան ներքեւ Հայերուն ամենէն աւելի վախ տուող բանն է իրենց ազգային լեզուին տարագրութիւնը , և Լեհացոց օրինակը կ'աւելցունէ անոնց այս երկիւղը : Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէն Հայոց ազգային առանձնաշնորհութեանց և ինքնօրինութեանց տրուած փոքր մէկ հարուածը կը զգան Բուսիոյ Հայք , ինչպէս որ Բուսիոյ Հայոց կրածն ալ կը զգան Թուրքիոյ Հայերը :

Հայոց մէջ ամենէն ցաւալի բանն է անմիաբանութիւնը : »

Աւետարանի համար :

### ԹԱԼԱՍԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԲՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այս դպրոցը ոչ թէ նոյի տապանէն արձակուած աղանուոյն պէս « իր ստեղծ

թաթը դնելու տեղ գտնելու» անկարող է, այլ ունի յատուկ եւ գեղեցիկ տուն մը բնակութեան համար : Այս տան մէջ սկսաւ դպրոցը վերջին դեկտեմբեր ամսոյն : Նոյն ժամանակ դտանք նաեւ ուսուցիչ մը որ ոչ միայն հմուտ է, այլ եւ աղէկ փորձառութիւն ունի, քանզի տարի մը վարժապետութիւն ըրած է :

Այս տարի մայիս 28 ին դպրոցին հրապարակական քննութիւնը գոհ ըրաւ բարեկամները : Նախ տեսնուեցաւ որ աղէկ կարգադրուած էր դպրոցը : Հարցաքննութիւնը սկսելէն առաջ աշակերտաց անունները կանչուեցան, եւ տեսնուեցաւ որ 97 աշակերտք ներկայ էին, 9 միայն բացակայ էր իրաւացի պատճառներով : Դպրոցին արձանագրութենէն ալ տեսնուեցաւ որ աշակերտք կանոնաւոր կերպով եւ ժամանակին դպրոց եկած, փութով ուսման գրադած եւ հնազանդ գըտնուած էին, եւ ասկէ կը տեսնուէր որ մեծ յառաջադիմութիւն եղած էր :

Դպրոցին յիշուելու արժանի մէկ բանն ալ դասերուն աղէկ բաժանումն է : Նախ դպրոցը կը բաժնուի երկու բաժին, եւ իւրաքանչիւր բաժնի աշակերտք այնպէս դաս դաս դատուած են որ վարժապետը կրնայ ժամանակ գտնել ամէն մէկուն դաս տալու : Այս կարգադրութիւնը եղած է դպրոցին տնօրինին եւ վարժապետին ջանքովը միանգամայն :

Բայց դպրոցին ուրիշ մէկ յատկութիւնն ալ յիշեմ, այսինքն ազգայնութեան նկատմամբ դպրոցին յատկութիւնը : Եօթը դիւնրօթիկ տղայով հանդերձ որ Հայ են, ուրիշնք նաեւ ուրիշ 99, այսինքն ՅՅ Հայ եւ 44 Յոյն աշակերտներ, եւ ասոնցմէ 49 ը մանչ, 50 ը աղջիկ են : Ամէնքն ալ Թուրքերէն կը սորվին, եւ աւելի յառաջադէմներն այս լեզուն երեք տեսակ գրով կը կարդան, Արաբերէն, Հայերէն եւ Յունարէն գրով : Յոյն եւ Հայ աշակերտք կը սորվին նաեւ իրենց մայրենի լեզուները : Տարբեր ազգայնութիւնէ եղող այսչափ տղոց մէկտեղ կը թուելուն արդիւնքն արդարեւ սքանչելի պիտի ըլլայ : Յոյն բարեկամ մը քննութեան օրը խօսած համառօտ ուղերձին մէջ ըրաւ այս դիտողութիւնը : «Մենք», ըսաւ, «սովորաբար կը խորհէինք թէ Յոյնք շատ տարբեր են Հայերէն. բայց հոս երկու ազգի տղայք կը տեսնենք միեւնոյն դասին մէջ եւ ամենեւին տարբերութիւն չկայ :» Ազգային նախապաշարունակները կործանելու եւ ժողովուրդները միացնելու մասին այսպիսի դպրոց մը աւելի կը գործէ քան որեւիցէ օրէնք : Միախմբաբայ բացած աղջկանց դպրոցն այս դպրոցին հետ միացած է, եւ եօթը հատ բնիկ ընտիր աղջիկներ ունի : Այս աշակերտներն աւելի պիտի ըլլային, բայց այս տարուան ծանր ձմեռն արգելք եղաւ տղայոց ուրիշ տեղերէ հոս գալուն : Մենք հիմա Յոյն վարժապետի մը մեծ կարծողութիւն ունինք : Այս պակասութիւնը լեցնելու համար ժամանակ մը աղէկ կարգադրութիւն մը ըրինք, բայց վարժապետը որ Յունաց դպրոցին մէջ օգնական դասատու է՝ չլրջաւ թողուլ այն դպրոցը, ուստի եւ առայժմ դո՛հ եղանք որ դո՛նէ կէս ժամ օրը դալով Յոյն տղոց դաս տայ : Կը յուսաք թէ այս դպրոցը, ինչպէս կը

հաւատանք թէ արդէն է, յստակ լոյս մը պիտի ըլլայ բոլոր այս կողմերը, եւ շատերը պիտի առաջնորդէ ճշմարիտ գիտութեան, ճմարիտ բարոյականի եւ ճշմարիտ իմաստութեան շաւղին մէջ :

Թալաս, 17/29 մայիս, 1874 :

Աւետարեթի համար :

### ՆՈՒԷՐ ԵՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Լրագիրք արդէն ծանուցած են անցեալ տարուան բերքերուն անյաջողութենէն յառաջ եկած ուտելիաց տարօրինակ սղութիւնը, եւ երկարատեւ սաստիկ ձմեռուան պատճառաւ բազմաթիւ անասնոց կոտորածներն ու աղքատաց կրած անհնարին թշուառութիւնները : Թէպէտ այս դժբախտութիւնն առ հասարակ անտանելի եղած էր, սակայն համբերութեամբ յաջորդ տարուան բերքերուն յաջողութեանը կ'սպասուէր : Բայց երբ ամսոյս մինչեւ 14ը երկինքը պղնձի եւ երկիր երկաթի դառնալ կ'սպառնային արեգական կիզիչ ազդեցութենէն, մարդիկ ահաւ դողի մէջ ինկան, եւ եթէ երաշտութիւնը երկու օր ալ շարունակուէր, յուսակտուր պիտի ըլլային : Արդէն քաղքիս բոլորովն գիւղերէն ուտելիաց նուազութեան պատճառաւ մարդասպանութեան ծայներ կը լսուէին :

Այս միջոցիս Յունաց եւ Հայոց մէջէն նախապաշարեալ մաս մը թշնամական ոգւով սկսաւ հրատարակել թէ Բողոքականաց պատճառովն է որ Աստուած իր անձերէն չի տար, եւ թէ, մինչեւ որ անոնք քաղքէս չաբարորուն, Աստուած՝ աղօթից ծայներն պիտի չլսէ : Արդարեւ եղբայրներէն ալ կային որ մեծ դժուարութեանց ներքեւ կը ճնշուէին. սակայն Տէրոջ խօսքէն խրախոյս եւ մխիթարութիւն կ'ընդունէին, եւ իրարու վրայ փոխադարձ սէր եւ կարեկցութիւն ունենալով մեծ քաջաւերութիւն կ'ստանային. վստահ եւս էին թէ, Ամէն բան բարիի գործակից կ'ըլլայ անոնց որոնք զԱստուած կը սիրեն, եւ թէ իրենց նեղութեան ատենը Տէրոջ կանչելու հրաւիրուած էին (Սաղ. Ծ. 15) :

Արդ՝ առաջարկութիւն եղաւ որ Աստուծոյ աղօթքով անձրեւ խնդրելու նպատակաւ միաբանութեամբ դաշտը ելլուի : Պատ. Կարապետ ալ եղբայրները յորդորեց աղօթքի ներկայանալ Տէրոջ սա խօսքին համեմատ, «Տուէ՛ք եւ պիտի տրուի :» «Նախ», ըսաւ, «մենք յօժար սիրտ ունենանք անոր տղալու, եւ յետոյ անկէ խնդրենք :» Այս առաջարկութիւնը հաճելի եղաւ, եւ նախ ինք եւ ապա եղբայրներն առաջադրեցին որ, երբ Տէրոջմէ անձրեւի օրհնութիւնը շնորհուի, շնորհակալութեան նուէրներով դարձեալ անոր ներկայանան : Ուստի եւ ամսոյս 15ին, առաւօտուն քաղքէն դուրս բլուրի մը վրայ Յոյն Ե. 19, 20 համարներուն վրայ քարոզ մը տրուեցաւ աղօթքով եւ երգով : Արդարեւ շատ սրտաշարժ տեսարան մըն էր : Ամէն դէմք յայտնի կը քարոզէր թէ, «Ամէն բարի տուրք եւ ամէն կատարեալ պարգեւ վերէն է, եւ լուսոյ Հօրմէն կ'իջնէ» :

Պէտք է յիշել որ քիչ մը ետքը ինչ ցընծութեամբ լեցուեցան մարդոց սիրտերը. տրտմութիւնը անմիջական ուրախութեան,

աղաչանքը շնորհակալութեան, եւ վատութիւնը յուսոյ փոխուեցաւ : Թէպէտ այն առտուն օդը պարզ էր, եւ այնպէս շուտ անձրեւ դալ չէր անկիւղուէր, սակայն օրհնեալ ըլլալ Տէրոջը կամքը որ երբ մենք քաղքը մտանք, սկսան արեւմտեան կողմէն ամպերը բարձրանալ եւ իրենց մութ դոյնովը անարժան աշխարհիս օրհնութեան անձրեւներ խոստանալ, եւ ապա սկսաւ հանդարտութեամբ անձրեւելը : Հետեւեալ առաւօտ այն դաշտային պաշտօնը կրկնուեցաւ : Բոլոր եղբայրներն յուսալի եւ զուարթ դէմքով այն նպատակին համար առ Աստուած աղօթք եւ շնորհակալութիւն մատուցին, եւ Յակ. Ե. 16 համարին վերջին մասէն մինչեւ 18 համարներուն վրայ քարոզ տրուեցաւ. յետոյ դպրոցի տղայք քաղքը երգեր երգելով քաղքը մտանք :

Ալ ատենն էր, ոչ թէ Տէրոջմէ օրհնութեան անձրեւ խնդրելու, այլ անոր պարգեւածին համար մասնաւոր շնորհակալութիւն եւ մեր ուխտած նուէրները մատուցանելու : Ուստի ամսոյս 18ին երեկոյին եղբայրները Տէրոջը տունը ժողվուելով, Սաղ. ԾԺԶ. 18, 19 համարներուն վրայ ատենաբանութիւն եւ շնորհակալութեան աղօթքներ ըրին, եւ քոյրերը մեծ ու պզտիկ բերկրալիւր դէմքով իրենց նուէրները կարգաւ յատկացեալ տեղը բերին. նոյն ատենը քաղքը երգեր նուազարանով մէկտեղ երգուեցան, եւ յոյժ խնդալիւր ժամ մը եղաւ : Ոմանք ստակ, այլք ցօրեն եւ գիրք, այլք մատանի եւ ալիսեայ եւ այլեայլ նուէրներ բերին, որոնց արժէքը 400 դահեկանէ աւելի էր, եւ որոշուեցաւ այն ստակով այս ձախորդ տարուոյս մէջ բոլոր աղքատ եղբայրները պէտէնէ ըսուած տուրքէն ազատել :

Արդարեւ Տէրոջը այս նորակազմ փութիկ հօտին ներկայ վիճակին նայելով ասիկա անոր Քրիստոնէական ջերմ սիրոյն արդիւնքը կրնայ համարուիլ :

Սուրբ գիրքը թէպէտեւ լիկ բայց ինչ ազդու ներգործութիւն եւ հիանալի ճշդութիւն մը կը պահէ բոլոր իր խոստմունքներուն եւ սպանալիքներուն մէջ. սակայն, աւաղ, մարդիկ այնքան մարմնաւոր են, որ ոչ անոր ուշադիր ըլլալու աչք ունին եւ ոչ դայն լսելու ականջ. հետեւեալպէս այն սրտի ընդունելութենէն ալ զուրկ մնալով մինչեւ անգամ Սիօնի մէջ ի դուր իբրեւ սգաւոր կը նստին, ուր պէտք էր Սիօնի յաջողութիւնը տեսնելով ցնծալ :

Երանի թէ այս տարուան տարաբախտութիւնները, դէժ անձամբ փորձառու եղողներուն, ազդու եւ անընկել դաս մը ըլլային, եւ գգացուէր թէ կեանքը եւ յաջողութիւնը ուղղակի Աստուծոյ կախում ունին. ուստի եւ ամէն մարդ իր պարտաւորութիւններն յօժար սրտով կատարէր առ Աստուծոյ եւ առ մարդիկ ի հաւատքով նախ Աստուծոյ թաղաւորութիւնը խնդրելով, եւ ուրիշ բաներու համար որդիական վստահութիւն մը ունենալով թէ, Ան որ իր սրբոյն չխնայեց, հապա մեր ամենուս համար մատնեց զանկա, ալ ինչպէս, անոր հետ ամէն բան մեզի չաւարդուէր :

ՅԱԿՈԲ Դ. ԹՈՒԼՈՒՄՊՈՒՍԻԱՆ

Վէպիւր Դեօփիւր, 27 մայ. 1874.

# ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունիս 19 ըստ Յուն. և Յունիս 1 ըստ Լատ. 1874.

## ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Արտաքին գործոց պաշտօնարանին արտաքին թղթակցութեան սենեկին վերակացուն Միւնիք էֆէնտի կայսերական դիւանին առաջին թարգման անուանուեցաւ փոխանակ Սատուլահ պէյի :

— Սուլթանը նոր շէյխ իւլ խալամին Օսմանիյէյի կարգին աղամանդեայ նշանը շնորհեց :

— Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք թէ տարթոր Համլին Յիւրիտայի նահանգէն ուր ձմեռն անցուց դարձած է նիւ Եորք , և թէ անոր առողջութիւնը հիմա լաւագոյն է :

— Սուլթանին գահակալութեան երեքտասներորդ տարեդարձը կատարուեցաւ սովորական այցելութիւններով կայսերական պալատը : Եպարքոսն ալ կոչուեց մը տուաւ Պէյդօզ , և հրապարակական շէնքերն ու Պոսֆօրի եղբրքը լուսաւորութիւններ եղան :

Այս հանդէսին առեր ամայն արկած մը պատահեցաւ , այսինքն նաւակ մը Առնաւուտ դեղի առջևը չոգենաւի մը զարնուելով խորտակեցաւ և չորս հոգի կորսուեցան :

— Նորագոյն տեղեկութիւնները կը ցուցնեն թէ ընկղմեալ Գաւ շոգենաւին մէջ ճամբարդ և նաւաստի 300 հոգիք կային , և թէ ասոնցմէ 37 միայն ազատեցան : Ազատուածներն են նաւին երրորդ պաշտօնակալը , առաջին մեքենագործը , 3 կրակավառ (աթէշճի) , 13 նաւաստի , և 19 ճամբորդ : Այս վերջիններուն չորսը Օսմանցի պաշտօնակալներ էին , որոնցմէ 15 հոգի կար նաւին մէջ : Կային նաւին մէջ նաև կանայք , որոնցմէ 30ը Եանեայի կուսակալին Մուսթաֆա Ասիմ փաշայի կիններէն և աղախիններէն էին , բայց բոլոր կանայք կորսուեցան բաց ի մէկ գերի աղջկանէ և Մահմետական կնոջ մը , որ խնդեցաւ երբ լսեց թէ իր այրն ու երկու տղաքը խղճուեցան : Ճամբորդներուն շատերը Մահմետական և Յոյն դործաւորներ էին , որոնք ձմեռը Կոստանդնուպոլիս աշխատած ըլլալով հիմա հունձքի առեն ըլլալուն համար իրենց տունները կը դառնային : Կային նաւին մէջ նաեւ քանի մը Յոյն և Բուսիացի ուխտաւորք որ Աթոս լեւը կ'երթային ուխտի համար : Նաւին մէջ զտնուած ստակին և վաճառաց մէկ մասը ապահովա-

գրուած էր Գաղիական ընկերութեան մը քով 3,200 Անգլիական լիրայի : Այս ճախորդ դիւպուածին պաշտօնական քննութիւնը սկսած է ըլլալ ծովապետութեան ատեանին առջև : Կ'ըսուի թէ Յոյն նաւապետը չէր քննարկ երբ արկածը պատահեցաւ , և կ'ընար ինքզինք ազատել , բայց ճամբորդներն ազատելու ջանալով մնաց ընկղմած նաւին մէջ :

— Եգիպտոսի Խաիւին մայրը Կոստանդնուպոլիս հասաւ անցեալ շաբթուան մէջ :

— Վեց հատ զրահաւոր նաւերէ բաղկացեալ Անգլիական նաւատորմի մը քանի մը օրէ ի վեր խարիսխներած է Պէզիդայի ծովածոցը , ճարտանելի հարաւային դին , մինչ անոր պաշտօնակալներէն շատերը Կոստանդնուպոլիս տեսնելու եկած են :

— Բարձրագոյն դուռն ընտրած է զտրդոր Պարդուէզդի և Ալի պէյ Օսմանեան կառավարութիւնը ներկայացնելու Վիէնա դումարուելու առողջապահական ժողովին մէջ , որուն վրայ յիշատակութիւն եղաւ անցեալ շաբթուան Աւետարների մէջ :

— Յունիս 8/20 ին Կաթոլիկ Հայոց Ղալաթիոյ Փրկիչ եկեղեցին , որ իր ոսկեղէն և արծաթեղէն սպասներովը քանի մը շաբաթէ ի վեր կառավարութեան ձեռքն էր , Հակահասունեանց պատրիարքին Գեր. Բիւփէլեանի յանձնընեցաւ ոստիկանութեան պաշտօնէին Հիւսնի փաշայի ձեռքով : Հետեալ կիրակին Գեր. Բիւփէլեան կրօնական պաշտօն կատարեց յիշեալ եկեղեցւոյն մէջ , և պատարագէն ետքը կարգաց եպարքոսական պաշտօնը , որ յիշեալ եկեղեցւոյն , բոլոր իրեն վերաբերեալ մասերովը , Հակահասունեանց ստացուածն ըլլալը կը վճռէ :

— Կ'ըսուի թէ Ղալաթիոյ չրջիկ գիշերապահներուն (պէճի) արգելուեր է իրենց բիրերովը փողոցի քարերուն զարնել գիշերուան ատենը : Այս անպիտան սովորութեան միմիայն արգիւնքն է քնացողներն անհանգիստ ընել , և գողերուն աղդ տալ փախչելու : Փոխանակ բոյ հիմա տրուած է անոնց սուլիչ գործիներ , բայց ասոնց ալ գործածութիւնը թոյլ տրուելու է միայն երբ հարկ է ուրիշ գիշերապահներ կամ ոստիկանութեան զինուորներ օգնութեան կանչել :

— Քաղաքապետութիւնը միտք ունի կեդրոնական մթերանոց մը հաստատել բեդրոլի եղին համար քաղքէն քիչ մը հեռու , ուստի և պիտի չլծողը քաղքին մէջ պէտք եղածէն

աւելի մեծ քանակութեամբ պահել անկէ խանութները :

— Ջիւղեհայէն յիշեալ լրագրին մէջ հրատարակեալ նամակ մը կ'ըսէ թէ չորս աւազակներու գլուխներ մօտերս Նոյն քաղքին մէջ դրուեցան իցոյց հասարակութեան : Ասոնք կը վերաբերէին Ալպանիացի , Պուլլար և Յոյն աւազակաց խումբի մը , և քանի մը ամիս առաջ Այլալըյի մօտ ցամաք եղան : Խումբին մնացեալ մարդիկն ալ բռնուած են :

— Մանիսայէն լուր կը տրուի թէ երաշտութեան պատճառաւ ծխախոտի բերքը շատ վնասուած է այն կողմերը , և թէ Գասապայի մօտ բամբակի արտերուն մէջ ապականիչ օրդ մը երեցած է :

— Կը պատմուի թէ Սիւրի Հիսարի մօտերը շատ մարտներ տեսնուած են , որոնք մեծ վնաս կու տան հունձին :

— Ագրիանուպոլսէն դրուածներուն նայելով ցորենի և մետաքսի խողակներու բերքը շատ աղէկ է այս տարի , բայց վարդի բերքն այս տարի անցեալ տարուանին կիսուն չափ է :

— Սերուիոյ Միւնի իշխանը որ քանի մը շաբաթ առաջ այցելութեան եկած էր Սուլթանին հիմա այցելութեան պիտի երթայ Եւրոպական տէրութեանց , անոնց և Սերուիոյ մէջտեղ եղած յարաբերութիւնները զօրացնելու նպատակաւ :

## Ե Ի Ր Ո Պ Ա

Հեյլեանական կառավարութիւնը , քիչ ժամանակ առաջ , ջնջեց իր բոլոր արտաքին դեսպանութիւնները բաց ի Կոստանդնուպոլսոյ դեսպանութենէն : Բայց հիմա նորէն կը հաստատէ Լոնտրայի դեսպանութիւնը :

— Անուանի հասարակականը Բոչֆոր Եւրոպա հասած ըլլալով , նորէն սկսելու վրայ է իր «Լապտեր» անուն նախնի թերթին հրատարակութիւնը ձինկաւ քաղաքը :

## Ա. Ի. Ե. ՏԱՐԵՐՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆՆԵՐԸ

ՇԱՐԱԹԱԿԱՆ (Հայերէն , Հ. Լ. Յ. Գր. Տ. Տ. Գր.) փոսթայի ծախքով տարին 1 արծ. մէճ. 15 հատ , մէկ անձի ուղղուած , 4 1/2 մէճ. :

ԱՄՍԱԿԱՆ (Հայերէն , Հ. Լ. Յ. Գր. Տ. Տ. Գր.) փոսթայի ծախքով տարին 1 արծ. մէճ. 10 հատ , մէկ անձի ուղղուած , 2 1/4 մէճ. :

ԱՍԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻՍԻՈՆԱՐԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԵՆ Խմբագիր ձ. Բ. Կրին

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԽԱՆ Զագագճըլար , Յակոբեան խան , Թիւ 12.